

z p r a v o d a j

XVIII. ročník

2

2007

- 2 Editorial
- 3 Co to je FP7?
Sedmý rámcový program výzkumu v Evropské unii. Obsah pracovního programu v oblasti informačních a komunikačních technologií (IKT).
- 4 Diskriminace v Evropské unii
Šetření Eurobarometru zaměřené na to, jak občané EU vnímají jednotlivé druhy diskriminace (na základě rasového a etnického původu, zdravotního postižení, sexuální orientace, věku, náboženství a víry, pohlaví).
- 5 Vzdělávání dospělých nespojené s povoláním
*Přehled uznávání výsledků neformálního a informálního učení a druhů neprofesního vzdělávání dospělých v jednotlivých evropských zemích.
Z nové publikace EURYDICE s názvem Non-Vocational Adult Education in Europe..*
- 9 Cizí jazyky v Rakousku
Výsledky prvního celonárodního šetření poptávky po jazykových znalostech a dovednostech (vede angličtina, zájem je však i o jazyky sousedních zemí).
- 10 U mistra Reného
Umělecký knihtiskař, který v pařížské dílně předává své znalosti, dovednosti, zkušenosti a lásku k řemeslu další generaci.
- 11 Úloha teletutorů v profesní přípravě
Teletutor a jeho role v různých formách e-learningu (učení na síti, moderovaná učební společenství na bázi sítě, virtuální vyučování).
- 14 Co nového v časopisech
*Journal of Vocational Education and Training, 58, 2006, č. 4;
Formation Emploi, 2006, č. 95.*
- 15 Nové knihy v knihovně
- 16 Znovuobjevené knihy
- 16 Zajímavé internetové adresy

Editorial

Snímek nové kupole německého parlamentu připomíná, že EU předsedá Německo.

Jak již bylo uvedeno v lednovém editoriale, je letošní rok v EU věnován myšlence rovných příležitostí pro všechny. Evropská komise proto v loňském roce zadala šetření, které zjišťovalo názory občanů EU na míru různých druhů diskriminace. S výsledky šetření seznamuje článek na 4. až 5. stránce.

Pravidelně konané mezinárodní a národní akce se letos také zaměřují na téma zajišťování rovných příležitostí. 10. jubilejní a podle pořadatelů pravděpodobně také poslední Březen – měsíc Internetu, který v České republice pořádá Svaz knihovníků a informačních pracovníků (SKIP), má motto „Internet – výhoda pro znevýhodněné“. To jsou například lidé se zdravotním postižením, senioři, matky na mateřské dovolené, nezaměstnaní, cizinci apod., kterým knihovny poskytují služby také prostřednictvím Internetu. (www.brezen.cz)

Elektronická média jako prostředek vzdělávání jsou zmiňována ve dvou článcích tohoto čísla. Mezi úkoly v oblasti informačních a komunikačních technologií (IKT) v rámci programu výzkumu v EU (FP7) je jeden týkající se obsahu digitálních knihoven a vzdělávání. A již z názvu článku o teletutorech lze odhadnout, že se jedná o e-learning, i když nemusí jít vždy přímo o využívání Internetu. Označení teletutor je nové a ještě neustálené podobně jako výčet jeho úkolů při vzdělávání „virtuálních žáků“. V této souvislosti je zajímavé, co odpověděl Bill Gates v rozhovoru pro týdeník TIME (February 12, 2007) na otázku, zda je učení prostřednictvím techniky lepší. „Musíme být skromní, mluvíme-li o vzdělávání, protože televize měla změnit vzdělávání a videokazeta ho měla změnit a počítačem podporované učení ho mělo změnit. Dokud však před deseti lety nevypukl Internet, technika ve skutečnosti vzdělávání nijak nepoznamenala. Učení předpokládá především vytvoření kontextu pro motivaci. Vědět, proč se máte něco učit. Technika hraje určitou roli, ale není samospasitelná.“

Březen býval kdysi měsícem knihy. Kniha má oproti digitálnímu textu mimo jiné přednost v tom, že kromě obsahu může mít krásnou i formu. Ta vás může na rozdíl od displeje oslnit jen v přeneseném slova smyslu. Některé knihy jsou dokonce uměleckými díly mistrů knihtiskařského řemesla z minulosti i ze současnosti, jak se můžete dočíst v článku na s. 10.

Další výhodou je, že informace z tištěné knihy nezmizí, zatímco webové stránky se někdy ztratí v kybernetickém prostoru nadobro. V rubrice zajímavé internetové adresy najdete novou stránku Evropského roku rovných příležitostí pro všechny. Ta, která platila ještě před měsícem, již neexistuje. Když už se budete pohybovat v této rubrice, můžete se podívat do „pokladnice plné knih“ anebo nahlédnout do finských knihoven.

Eurydice ve své nové (elektronické) publikaci zmapovala neprofesní vzdělávání dospělých v Evropě. Neprofesní vzdělávání se dost těžko definuje, protože hranice mezi ním a vzděláváním, které má za úkol zlepšovat postavení dospělých na trhu práce, není ostrá. Přesto má neprofesní vzdělávání dospělých svou nomenklaturu, jež je zajímavá i z terminologického hlediska. Najdete ji na straně 8.

Pokud vás tento editorial motivoval k přečtení některých článků, pak splnil svůj účel.

AK

Co to je FP7?

Sedmý rámcový program (Seventh Framework programme – FP7) je nejnovější program výzkumu v Evropské unii.

FP7 je rozdělen do čtyř specifických programů:

Spolupráce: budování vůdčího postavení Evropy v deseti klíčových tématech prostřednictvím financování výzkumu vykonávaného organizacemi, které spolupracují přes hranice jednotlivých evropských zemí.

Prvek IKT: toto téma IKT je největší.

Kapacity: budování infrastruktury světové úrovně pro evropské výzkumné pracovníky.

Prvek IKT: e-Infrastruktura.

Ideje: autonomní Evropská rada výzkumu (*European Research Council – ERC*) pro posílení evropské vědy.

Lidé: zvýšení lidského potenciálu evropského výzkumu.

Pracovní program informačních a komunikačních technologií (IKT) zařazený do FP7 je rozdělen do sedmi úkolů strategického zájmu pro evropskou společnost, a obsahuje též výzkum budoucích a objevujících se technologií (*Future and emerging technologies – FET*). Program má také podporovat horizontální akce, například mezinárodní spolupráci.

Sedm úkolů pracovního programu IKT:

1. Rozsáhlá a spolehlivá síťová a servisní infrastruktura aneb pokládání zítřejších sítí
2. Kognitivní systémy, interakce a robotika aneb menší stroje, lepší služby
3. Komponenty, systémy a technika aneb základní principy produktů zítřka
4. Digitální knihovny a obsah aneb digitální obsah a vzdělávání
5. Udržitelná a personalizovaná zdravotní péče aneb revoluce ve zdravotnictví
6. Mobilita, environmentální udržitelnost a energetická efektivita aneb životní prostředí, energie a doprava
7. Nezávislá existence a začleňování aneb přístup pro všechny

Uvádíme podrobnější vysvětlení čtvrtého a sedmého úkolu informačních a komunikačních technologií

(IKT), to znamená úkolů, které jsou o něco více než ostatní spojeny se vzděláváním.

4. Digitální obsah a vzdělávání

IKT nám dovolují přistupovat k obsahu vědění, vytvářet ho a sdílet. Také nám umožňují lépe se vzdělávat a uchovávat a obohacovat kulturní dědictví. Každý den nás však nutí střetávat se s nedostatky současných technologií a se způsobem jejich používání. Jsme často zavaleni informacemi. Naše nástroje pro e-learning jsou stále omezené. A my stále ještě objevujeme možnosti, které IKT nabízejí pro rozvíjení našich kulturních statků a pro posilování našeho tvůrčího potenciálu. Výzkum v rámci tohoto úkolu bude proto pomáhat rozvíjet digitální knihovny umožňující nám snadněji vytvářet, interpretovat, využívat a uchovávat kulturní a vědecké prameny a revolucionizovat vzdělávání (učení) prostřednictvím adaptivních a intuitivních IKT.

Trpíme přemírou informací, protože je snadnější informace posílat, než je využívat.

7. Přístup pro všechny

IKT nabízejí evropské společnosti mnohé výhody, jejich vliv však nebude plně pocítován, dokud je nebudou používat všichni Evropané. Evropská společnost se však mění – podíl populace starší 65 let se zvýší z nyní 20 % na 28 % v roce 2025 a do roku 2050 vzroste podíl závislosti starších lidí o více než 160 % ve srovnání s rokem 1985. IKT mohou pomoci vyřešit tento problém. Mohou například prodloužit dobu, po kterou budou starší lidé schopni žít nezávisle ve svém oblíbeném prostředí, a také poskytovat novou generaci výrobků a služeb, jež pomohou integrovat lidi ohrožené vyloučením. Tyto systémy se jednak zaměřují na tíživé společenské problémy, jednak nabízejí velké příležitosti evropskému průmyslu.

Změnit se však musí i samotné IKT, stát se přívětivější k uživatelům, personalizovanější a všem přístupné.

AK

Prameny:

ICT in FP7. At a glance. European Commission 2006. 4 s. http://cordis.europa.eu/FP7/ict/programmelhome_en.html

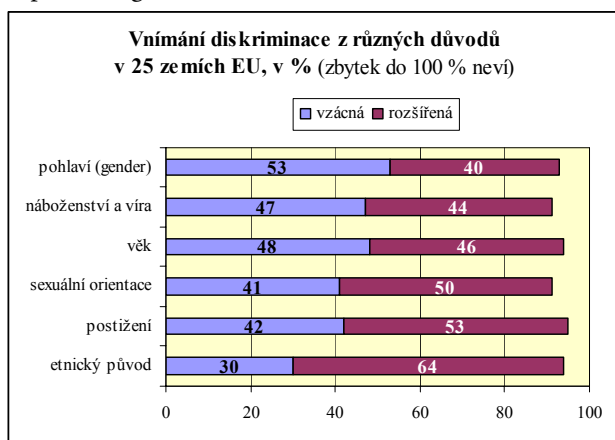
Diskriminace v Evropské unii

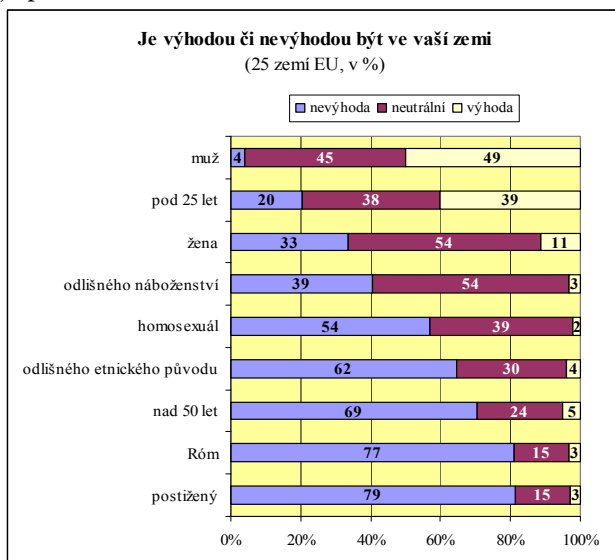
U příležitosti Evropského roku rovných příležitostí pro všechny bylo v období od 7. června do 12. července 2006 provedeno šetření Eurobarometru č. 263, které bylo nazváno Diskriminace v Evropské unii.¹

Šetřením byla zjišťována míra šesti forem diskriminace na základě:

- rasového a etnického původu;
- zdravotního postižení;
- sexuální orientace;
- věku;
- náboženství a víry;
- pohlaví (genderu).

Šetření ukázalo, že velká část Evropanů si myslí, že diskriminace v jejich zemi je rozšířená. Za nejrozšířenější je považována diskriminace založená na etnickém původu (64 %); mezi jednotlivými zeměmi jsou však velké rozdíly. Téměř každý druhý Evropan se domnívá, že rozšířená je diskriminace na základě postižení a sexuální orientace. Diskriminace na základě věku (46 %), náboženství nebo víry (44 %) a pohlaví (40 %) je pocítována v menší míře.

Velká většina evropských občanů je přesvědčena, že v jejich společnosti je nevýhodou být postižený (79 %), být Róm (77 %), být starší 50 let (69 %) nebo mít odlišný etnický původ (62 %). Zároveň si v 21 členských státech většina občanů myslí, že lidé s odlišným etnickým původem obohacují kulturu. S tímto názorem však souhlasí méně než polovina občanů Slovinska, Rakouska, Kypru a Malty.

Mohou lidé odlišného etnického původu než je většinová populace obohacovat kulturu v zemi? (v %)

Švédsko	86	Portugalsko	61
Finsko	81	Belgie	60
Francie	76	Itálie	60
Lucembursko	74	Estonsko	58
Maďarsko	72	Slovensko	58
Nizozemsko	77	Řecko	53
Polsko	67	Lotyšsko	53
Dánsko	66	Litva	52
Spojené království	66	Česká republika	51
Evropská unie	65	Slovinsko	48
Německo	64	Rakousko	46
Španělsko	63	Kypr	39
Irsko	62	Malta	32

Velká většina obyvatel EU je názoru, že by ve vedoucích pozicích mělo být více žen (77 %) a více žen by mělo být poslankyněmi (72 %). Podobně velká část si myslí, že postižení lidé (74 %) a lidé nad 50 let (72 %) jsou na pracovišti nedostatečně zastoupeni a souhlasí s tím, že by se jejich situace měla zlepšit.

Postoje k znevýhodněným skupinám ve společnosti (25 zemí EU, v procentech)

	ne	ano	neví
Mělo by se věnovat více peněz na odstranění fyzických překážek, které komplikují život postiženým	7	91	2
Pro homosexuála je obtížné uvést svou sexuální orientaci na pracovišti	22	68	9
Pro ženu jsou rodinné povinnosti překážkou k dosažení vedoucího postavení	29	68	4
Lidé s odlišným etnickým původem než má většina populace mohou obohacovat kulturu v zemi	29	65	6
Nošení viditelných náboženských symbolů na pracovišti je přijatelné	40	54	6
Pro lidi s odlišným etnickým původem než má většina populace je těžší dostat se do nočního klubu	34	44	23

Jde-li o získání zaměstnání, kariérní postup a dostupnost profesní přípravy v průběhu zaměstnání, představuje postižení a věk dva faktory, které Evropané považují za největší nevýhodu. Téměř osm z deseti respondentů se domnívá, že ze dvou lidí, kteří mají rovnocennou kvalifikaci, bude mít osoba starší 50 let menší šanci na úspěch ve srovnání s mladší osobou, a podobně na tom bude postižený člověk ve srovnání se zdravým člověkem. Barva pleti (59 %) a etnický původ (58 %) jsou uváděny jako nevýhoda menším počtem lidí.

Zajímavé je, jak občané 25 zemí EU posuzují váhu jednotlivých kritérií, která mohou ovlivnit přijímání do zaměstnání, mají-li dva uchazeči rovnocennou kvalifikaci. Výběr se zde rozšiřuje o některá další kritéria, proto se údaje (v procentech) liší od dat uvedených v předcházejícím odstavci.

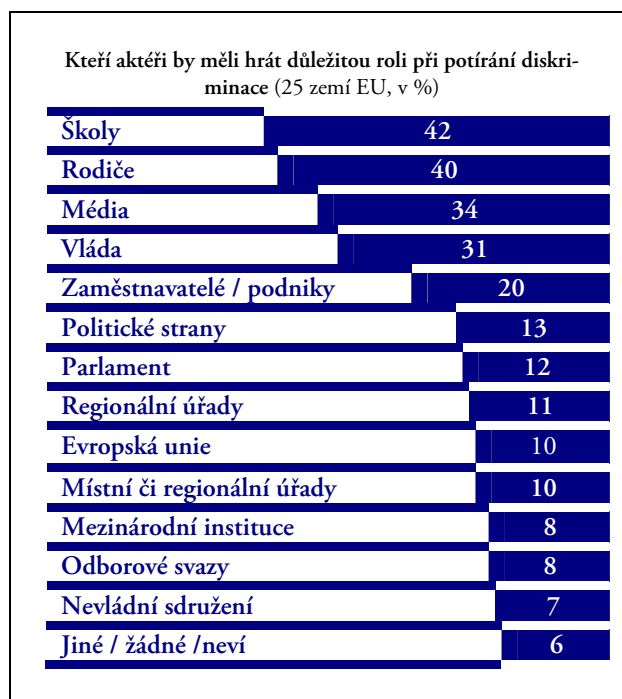

Občané EU podporují přijetí opatření, která by poskytovala všem rovné příležitosti na poli zaměstnanosti, od 87 % Evropanů přimlouvajících se za specifická opatření pro postižené lidi a starší lidi, k 66 % Evropanů, kteří jsou pro přijetí specifických opatření pro rovnost lidí bez ohledu na sexuální orientaci.

V průměru 51 % obyvatel EU si myslí, že se v jejich zemi nevynakládá dostatečné úsilí na boj proti diskriminaci. Veřejné mínění o míře tohoto úsilí se v jednotlivých členských zemích značně liší. Role vzdělávacích institucí a rodičů je nejčastěji uváděna jako velmi důležitá při potírání diskriminace, což ukazuje, že Evropané považují mladé lidi za hlavní cílovou skupinu boje proti diskriminaci. Přibližně třetina občanů EU shledává, že významnou roli mají media a vlády jednotlivých států. Velká většina Evropanů je ochotna ano-

nymně poskytnout osobní informace týkající se etnického původu (75 %), náboženství nebo víry (74 %), zdravotního stavu (71 %) a sexuální orientace (65 %) jako součást cenzu, pomůže-li to při potírání diskriminace.

Šetření upozorňuje na to, že povědomí o existenci protidiskriminačních zákonů zůstává v EU na dosti nízké úrovni. Jediným druhem diskriminace, o němž více než polovina evropské veřejnosti ví, že je při přijímání zaměstnanců zákonem zakázaný, je diskriminace zdravotně postižených osob. Méně lidí ví o zákonech zakazujících diskriminaci na základě věku (31 %) a sexuální orientace (30 %). Pouze jedna třetina občanů EU (32 %) zná svá práva v případě, že by se stali obětí diskriminace nebo obtěžování (*harassment*).

AK

¹ Šetření na žádost Evropské komise provedlo konsorcium TNS Opinion & Social (Taylor Nelson Sofres a EOS Gallup Europe).

Poznámka: V originále jsou použity zkratky, které v tomto kontextu znamenají

DK = Don't know (nevědí)

NE = Neither (žádný)

Pramen:

Discrimination in the European Union. Summary. Field work: June – July 2006. Special Eurobarometer 263 /Wave 65.4 – TNS Opinion & Social. January 2007. 26 s.

V tištěné i elektronické podobě k dispozici v knihovně.

Vzdělávání dospělých nespojené s povoláním

Eurydice vydala publikaci, která shrnuje údaje jednotlivých zemí o neprofesním vzdělávání dospělých (*Non-Vocational Adult Education – NVAE*). Z ní jsme pro Zpravodaj přeložili část věnovanou uznávání výsledků neformálního a informálního vzdělávání.

Vymezení neprofesního vzdělávání dospělých

Celoživotní vzdělávání je definováno jako „veškeré aktivity podnikané v průběhu celého života s cílem zlepšit si znalosti, dovednosti a kompetence z osobního, občanského, sociálního a/nebo se zaměstnáním spojeného hlediska“. V tomto rámci je NVAE formální či neformální vzdělávání dospělých, které není přímo spojeno s trhem práce.

Uznávání výsledků neformálního a informálního učení

Terminologie vztahující se k uznávání výsledků neformálního a informálního učení není v Evropě pevně ustavena. K dohodě v této oblasti však může přispět vývoj Evropského rámce kvalifikací. Zatím se v angličtině používá několik různých termínů¹, z nichž bylo pro tuto publikaci zvoleno uznání výsledků předchozího učení (*Recognition of prior learning – RPL*).

RPL zastává v systémech vzdělávání a profesní přípravy řadu funkcí. Umožňuje přístup ke vzdělávání, přenos výsledků učení a pokrok ve vzdělávání. Může přispět k motivování neangažovaných dospělých, aby znovu začali nebo pokračovali ve vzdělávání, protože identifikuje a zviditelňuje znalosti, dovednosti a kompetence, kterých si dospělí nemusí být vědomi, a existuje-li národní rámec kvalifikací, umísťuje jednotlivce na příslušnou úroveň v tomto rámci. Umožňuje formální uznání existujících znalostí, dovedností a kompetencí a jejich odměňování a oznamování různým zainteresovaným stranám, včetně zaměstnavatelů, čímž se zvyšuje ekonomická návratnost vzdělávání. Snižuje náklady alternativních příležitostí tím, že eliminuje nebo omezuje nutnost utrácet čas a peníze na opakování toho, co se člověk již naučil.

Zavedení systému RPL má technickou, kulturní a politickou dimenzi. Technické požadavky se týkají standardů a výsledků učení, podle nichž může být vzdělávání hodnoceno; metod uznávání; hodnotících technik a přenositelnosti kreditů. Kulturní a politické úkoly by neměly být podceňovány. Zaměřit se na ně znamená aktivně zapojit zainteresované strany ve vzdělávání a profesní přípravě, sociální partnery a občanskou společnost tak, aby se zajistilo, že systémy uznávání budou důvěryhodné a transparentní pro zainteresované strany v rámci místních, regionálních národních a nadnárodních „zón vzájemné důvěry“.

Existuje mnoho různých způsobů uznávání výsledků učení získaných mimo formální vzdělávání, od relativně jednoduchých a méně nákladných až po složitější a nákladnější. Zkoušky založené na měření dovedností a kompetencí, které se rozvíjejí v některých zemích, patří na méně komplikovaný konec spektra. Na složitějším konci je obvyklé portfolio důkazů produkovaných uchazečem, které dosvědčuje oblasti a úrovně odbornosti.

Obecně je agenda RPL řízena sektorem odborného vzdělávání a přípravy jako prostředek zvyšování úrovně způsobilosti jednotlivců, podniků a společnosti a usnadňování přístupu ke vzdělávání a mobility jednotlivců. Je jasné, že mnohé ze zkoumaných zemí převzaly zodpovědnost za RPL. Některé země (např. Finsko, Francie, Nizozemsko, Norsko, Portugalsko) mají dobře ustavené systémy RPL, jiné nedávno zavedly příslušná opatření nebo je právě zavádějí (např. Dánsko, Irsko, Slovinsko, Španělsko, Švédsko).

Opatření pro RPL zahrnují též stanovení legislativních rámců (Belgie: Francouzské a Vlámské společenství, Česká republika, Dánsko, Finsko, Francie, Maďarsko, Irsko, Itálie, Nizozemsko, Norsko, Portugalsko, Rakousko, Slovinsko, Švédsko), směrnice pro národní kurikulum uvádějící odpovědnost škol ve vztahu k RPL (Island) a národní akční plán (Dánsko). Slovensko se otázkou RPL dosud nezabývá.

V roce 2004 v Dánsku měl akční plán s názvem Lepší vzdělávání (*Bedre uddannelse*)², do něhož byla zapojena čtyři ministerstva, za úkol posílit RPL ve vzdělávacím systému, zejména ve vztahu ke vzdělávání dospělých a profesní přípravě. Systém RPL ve vzdělávacím systému byl spuštěn v dubnu 2005.

Ve Francii mohou lidé, kteří pracovali alespoň po tři roky, získat oficiální uznání své profesní odbornosti prostřednictvím profesně relevantního titulu nebo kvalifikace či certifikátu. Zkoušející mohou udělit plnou kvalifikaci. V roce 2002 byl založen Národní rejstřík profesních certifikátů (*Répertoire National des Certifications Professionnelles – RNCP*) a všechny kvalifikace jsou dosažitelné prostřednictvím RPL.

V Itálii se RPL objevuje v mnoha národních a regionálních opatřeních i v dohodách se sociálními partnery. RPL mohou použít lidé starší 18 let k získání přístupu do vzdělávacích kurzů, k osvobození od nutnosti

absolvovat určitý vzdělávací program, k přechodu mezi různými systémy vzdělávání a profesní přípravy a mezi regiony a/nebo k dosažení plné kvalifikace.

V Litvě předpokládá Akční plán realizace strategie zajišťující celoživotní vzdělávání z roku 2004, že mechanismus pro uznávání způsobilostí získaných neformálním a samostatně řízeným učením bude v platnosti do roku 2008. Navrhovaný mechanismus bude stavět na několika současných projektech pro rozvoj RPL v řadě oblastí, např. v životně důležitých způsobilostech a v turismu.

V Norsku je RPL na politickém programu od roku 1999, jako integrační součást reformy kompetencí (*Kompetansereformen*), která se zaměřuje na všechny dospělé bez ohledu na jejich vztah k trhu práce. Reforma kompetencí poskytuje dospělým zákonné právo nechat si validovat své neformálně nabyté kompetence pro přístup do středoškolského a vysokoškolského vzdělávání i pro osvobození od studia některých modulů a absolvování některých zkoušek a testů. Validační projekt (1999-2002) poskytl mandát k ustavení základů pro národní systém validace a proces validace byl zaveden ve většině odvětví. Reforma je uskutečňována s aktivní účastí sociálních partnerů a vlády, což je klíčový faktor úspěchu. Odpovědnost za validaci ve vztahu ke středoškolskému vzdělávání má všech devatenáct krajů a uchazeči jsou hodnoceni podle národního kurikula. Většina validací je prováděna v profesním sektoru. Sektor nevládních organizací je zapojen v sedmi validačních projektech, zahrnujících organizace pro vzdělávání dospělých a distanční vzdělávání, lidové vysoké školy (*Folkehøyskole*, ISCED 3) a mládežnické organizace. V roce 2003 vytvořily tři nevládní organizace pomocný nástroj pro uznávání kompetencí – Dokument osobních kompetencí (*Personlig kompetansedokument* – PKD). V roce 2006 byly pilotní validační projekty rozšířeny na národní program.

V Portugalsku je v současné době národní systém pro uznávání, validaci a certifikaci kompetencí (*Reconhecimento, Validação e Certificação de Competências* – RVCC) zaměřen na dospělé starší 18 let bez základního vzdělání. Systém RVCC je uskutečňován prostřednictvím sítě středisek RVCC, kterých v roce 2006 mělo být 84.

Ve Švédsku rozšířila Iniciativa vzdělávání dospělých (*Kunskapslyftet*) 1997-2002 použití validace reálných způsobilostí. Jsou organizovány iniciativy zaměřené na různé aspekty validace, nebyla však dosud stanovena celostátní politika.

Validace výsledků neformálního učení je objevujícím se fenoménem na Islandu. Existence středisek celoživotního vzdělávání, diskuse o celoživotním vzdělávání v rámci EU a tlak od jednotlivců a odborových svazů vedly k opatřením pro ustavení systému validace výsledků neformálního a informálního učení. Tohoto problému se rozhodným způsobem ujal Středisko služeb vzdělávání a profesní přípravy (*Fræðslumiðstöð atvinnulífsins*), instituce založená v roce 2003 Islandskou federací práce (*Alþýðusamband Íslands* – ASÍ) a Konfederací islandských zaměstnavatelů (*Samtök atvinnulífsins* – SA). Středisko je financováno z veřejných prostředků a má pomáhat ministerstvu školství při rozvíjení RPL pro lidi bez středoškolské kvalifikace (ISCED 3). Ještě stále se debatuje o rozšíření iniciativy, získání příznivého přijetí a legitimacy pro RPL na trhu práce a ve formálním vzdělávacím systému a o úlohách a povinnostech různých aktérů.

V informacích z některých zemí sice existují důkazy o tom, že RPL je formálně používáno pro přístup do vysokoškolského vzdělávání (Belgie: Francouzské a Vlámské společenství, Norsko, Slovinsko), obecně se však RPL zaměřuje především na dosahování kvalifikací odborného nikoliv všeobecného vzdělávání. To je též případ České republiky, kde se RPL pro profesně orientované vzdělávání plánuje na rok 2007.

Tato situace vyplývá ze skutečnosti, že zatímco vstupním požadavkem pro formální neprofesní vzdělávání dospělých je v mnoha zemích ukončené středoškolské vzdělání, povětšinou, vzhledem k cíli většiny zemí odstranit nebo omezit překážky účasti dospělých s nejnižším dosaženým vzděláním na vzdělávání dospělých, jsou zdánlivě pevné požadavky prosazovány co nejflexibilněji, čímž se snižuje potřeba zavádět ve větší míře systém RPL. Kromě toho je informální uznání výsledků předchozího učení zakotveno do plánování vzdělávacích programů neprofesního vzdělávání dospělých a tam, kde je předchozí vzdělání nedostačující, je v průběhu studia paralelně poskytována podpora při učení (v oblasti základní gramotnosti, jazyka a metod učení se). V tomto kontextu se o problému použití RPL pro formální neprofesní vzdělávání dospělých diskutuje ve Slovinsku. V Irsku je to monitorováno v pilotní fázi RPL.

Další obavou, především u neformálního sektoru neprofesního vzdělávání dospělých, je, že RPL by mohlo změnit povahu neformálního učení tím, že ho učiní formálnější a že otevře cestu akreditačním systémům používaným přímo pro toto vzdělávání buď v jeho průběhu, nebo při jeho ukončování.

Příklady nomenklatury neprofesního vzdělávání dospělých (NVAE)	
Nomenklatura	Země
Vzdělávání dospělých (<i>Adult Education</i>) ³	Belgie (Německy mluvící společenství), Řecko, Španělsko (též nazýváno permanentní vzdělávání), Irsko, Itálie, Lotyšsko, Litva (dobrovolný výběr oblastí vzdělávání a specifické vyučovací metody; též se používá termín pokračující vzdělávání), Lucembursko (koncept je velmi nejednoznačný), Maďarsko, Nizozemsko, Rakousko, Polsko (jako prvek pokračovacího vzdělávání), Slovinsko (programy pro zvýšení úrovně všeobecného vzdělání a kulturní úrovně), Finsko, Švédsko, Spojené království (Anglie, Wales a Severní Irsko), Island, Norsko
Vzdělávání dospělých a obecní vzdělávání (<i>Adult and Community Learning – ACL</i>)	Spojené království (Anglie, Wales a Severní Irsko) – velký rozsah učení se dospělých především vně formálního dalšího vzdělávání (<i>formal further education</i>)
Pokračující vzdělávání (<i>Continuing Education</i>) Nepřetržitě vzdělávání (<i>Continuous Education</i>)	Německo, Španělsko (vzdělávání dospělých směřující k maturitě a přístupu do vysokoškolského vzdělávání), Litva, Polsko, Slovensko, Spojené království (Anglie, Wales a Severní Irsko), Island, Norsko
Obecní učení a rozvoj (<i>Community Learning and Development – CLD</i>)	Skotsko – různé možnosti formálního a informálního učení a rozvoj klíčových způsobilostí včetně gramotnosti dospělých, znalosti základních početních úkonů a IKT
Obecní vzdělávání (<i>Community Education</i>)	Irsko
Další vzdělávání (<i>Further Education – FE</i>)	Belgie (Německy mluvící společenství), Irsko, Lotyšsko, Spojené království (Anglie, Wales a Severní Irsko) – FE je termín nejčastěji používaný pro označení pokračujícího vzdělávání a profesní přípravy pro mladé lidi opouštějící povinné vzdělávání a pro dospělé – zahrnuje profesní, všeobecně vzdělávací a zájmové [<i>leisure</i>] kurzy a kurzy osobního rozvoje), Skotsko
Všeobecné vzdělávání (<i>General Education</i>)	Dánsko, Lotyšsko
Zájmové vzdělávání (<i>Interest Education</i>)	Česká republika
Liberální vzdělávání (<i>Liberal Education</i>)	Dánsko, Finsko, Švédsko (ve Švédsku „lidové vzdělávání“ – <i>folkbildning</i>)
Neformální vzdělávání <i>Non-formal Education</i>	Lotyšsko, Slovinsko, Norsko
Permanentní vzdělávání (<i>Permanent Education</i>)	Belgie (Francouzské společenství), Španělsko (též nazýváno vzdělávání dospělých), Itálie, Rumunsko
Lidové vzdělávání (<i>Popular Education</i>)	Francie (<i>l'éducation populaire</i> , též nazýváno <i>l'éducation socioculturel</i>), Norsko
Populární osvěta (<i>Popular Enlightenment</i>)	Dánsko, Slovinsko, Norsko
Vzdělávání po 16. roce věku (<i>Post-16 Education</i>)	Spojené království (Anglie, Wales a Severní Irsko) – včetně školního vzdělávání 16-19letých žáků
Opakovací vzdělávání, vzdělávání druhé šance (<i>Recurrent Education, second-chance education</i>)	Portugalsko
Vzdělávání druhé šance (<i>Second-chance Education</i>)	Rakousko, Rumunsko
Vzdělávání pro sociální vzestup (<i>Social Advancement Education</i>)	Belgie – všechna tři společenství (<i>Enseignement de promotion sociale – EPS; Onderwijs voor Sociale Promotie – OSP</i>)
Sociálně kulturní práce dospělých (<i>Socio-cultural adult work</i>)	Belgie (Vlámské společenství)
Doplňující vzdělávání (<i>Supplementary Education</i>)	Švédsko (<i>Kompletterande utbildning</i>)

Pramen: Eurybase - The information database on education systems in Europe, 2005/06.

AK učení); VPL – Validation of prior learning (validace výsledků předchozího učení).

² Viz *Vzdělávání v Dánském království. Zpravodaj, 2003, č. 12, s. 5.*

³ *Anglické ekvivalenty jsou převzaty z originálu pro ilustraci volného zacházení s termíny education a learning.*

¹ APEL – Accreditation of Prior Experiential Learning (uznání výsledků předchozího učení se praxí); APL – Accreditation of Prior Learning (uznání výsledků předchozího učení); PLA – Prior Learning Assessment (hodnocení výsledků předchozího učení); PLAR – Prior Learning Assessment and Recognition (hodnocení a uznání výsledků předchozího učení); RPL – Recognition of prior learning (uznání výsledků předchozího

Pramen: Non-Vocational Adult Education in Europe. Executive summary of national information on Eurybase. Working document. Brussels, Eurydice 2007. 86 s.

Cizí jazyky v Rakousku

Výsledky prvního celonárodního šetření provedeného ve všech odvětvích potvrdily rostoucí poptávku po jazykových způsobilostech, které se v poslední době stávají rozhodujícím kritériem při přijímání do zaměstnání. Šetření uskutečněné v rámci iniciativy „go international“, které provedlo Spolkové ministerstvo hospodářství a práce (Bundesministerium für Wirtschaft und Arbeit – BMWA) a Hospodářská komora Rakousko (Wirtschaftskammer Österreich – WKÖ), ukázalo, jak vysoká je v Rakousku poptávka po znalostech cizích jazyků a jak jsou jazykové dovednosti důležité pro mobilitu a zaměstnatelnost.

Ústav pro výzkum vzdělávání v hospodářství (Institut für Bildungsforschung der Wirtschaft – IBW) provedl šetření podniků z hlediska kvality profesní přípravy a dalšího vzdělávání s úmyslem zjistit poptávku po znalostech cizích jazyků a existující kompetence v této oblasti. Tento druh šetření byl poprvé prováděn v celém Rakousku a ve všech odvětvích. Šetření ve více než 2000 firem zjistilo, že angličtina překonává všechny ostatní evropské jazyky a stává se skutečně nezbytným předpokladem účasti v moderním světě práce. Poptávka je hlavně po schopnosti ústní komunikace, ovládnutí písemné korespondence má menší význam.

Angličtina jako mezinárodní jazyk

Přes 80 % šetřených podniků potvrdilo, že vzhledem k rozsáhlé mezinárodní činnosti mnoha sektorů rakouského průmyslu se zvládnutí angličtiny stává nezbytné. Vedle sektoru služeb to platí především v technice, v informačních technologiích a softwaru, a to nejen na úrovni vyššího a středního managementu, nýbrž i u administrativního personálu a specializovaných dělníků. V obchodě je vždy výhodné být schopen mluvit jazykem obchodního partnera.

Význam znalosti jazyků sousedních zemí

Jazyky otevírají dveře nejen k zaměstnání. Jazykové znalosti se stávají kritériem pro výběr personálu. Polovina ze šetřených firem uvedla, že znalost cizího jazyka hraje roli při výběru zaměstnanců; pro přibližně 25 %

z nich mají jazyky rozhodující roli. Více než 60 % firem očekává, že jejich poptávka po znalosti cizích jazyků se bude v nadcházejících letech zvyšovat. Kromě angličtiny je pro rakouské podniky důležitá též italština vzhledem k obchodním vztahům s italskými firmami. Také východoevropské jazyky získávají na významu a znalost češtiny, maďarštiny, slovinštiny a slovenštiny bude hrát důležitou roli.

Šetřené podniky byly vcelku spokojeny s úrovní jazykového vzdělávání v Rakousku, zejména na vysokých školách. Firmy však vidí prostor pro zlepšení v ústní komunikaci, která je pro podnikání důležitější než písemný projev. 70 % šetřených firem uvedlo, že vyžadují, aby zaměstnanci vyjednávali se zahraničními klienty, dodavateli a partnerskými firmami přímo, a proto chtějí, aby se jazykové vzdělávání zaměřovalo na ústní vyjadřování. Více než polovina šetřených podniků poskytuje svým zaměstnancům další jazykové vzdělávání, zejména ve formě účasti v kurzech vyučovaných rodilými mluvčími.

AK

Pramen: Austria. Foreign languages open doors. Cedefop Info, 2006, č. 2, s. 9.

U mistra Reného

Umělecký knihtiskař René Tazé je jedním ze sedmi uměleckých knihtiskařů, které francouzské ministerstvo kultury oficiálně uznalo, a tím jim umožnilo, aby mohli své zkušenosti a schopnosti předávat příští generaci.

V 9. pařížském obvodu v ulici Hittfort číslo 6, se čas zastavil v době Gutenberga. Umělecký knihtiskař René Tazé nespouští oči ze svého žáka Gaëtana Girarda, pozoruje, zda dělá všechno správně, stejně tak Gaëtan pozorně sleduje *geste magique* svého mistra.

Aby krása nezmizela

René Tazé je skutečný mistr, známý v celém světě. Jeho díla se vystavují ve všech světadílech, počínaje Metropolitním muzeem až po nejrůznější nadace; největší tiskárna v Los Angeles mu udělila titul mistr-umělec. Ten pěkný titul náleží totiž k tradici tzv. živých pokladů, které chrání UNESCO. Titul je součástí programu na záchranu *savoir-faire*, schopnosti, která je čím dál častěji obětována na oltáři modernity. *V devadesátých letech jsme si uvědomili, že jsme přišli o mnoho uměleckých řemesel, o práci se slonovou kostí, o ornamentalistiku, o umělecké zdobení (zdobení střeš), a řemesla, která ještě zůstala, tak jen upadají. Tehdy jsme se rozhodli, že budeme udělovat licenci a finanční podporu, abychom umožnili těmto odborníkům, aby se nadále mohli věnovat svým řemeslům a zároveň, aby mohli své znalosti předávat budoucí generaci,* říká Héléne Farnaudová z ministerstva kultury.

Uznání *maître d'art*, umělecký mistr, je čest. Seznam těch, kteří prošli ulicí Hittfort číslo 6, je už dlouhý; Gérard Titus Carmel právě dokončil rytinu, Erik Desmazières se v ateliéru zdokonaluje už třicet let a Barcelo zatím rok... René Tazé však svůj titul chápe jinak, je pro něho víc než ctí, je to možnost, jak dál vychovávat svého pokračovatele-žáka Gaëtana, který se u něho učí už třetím rokem. Jediný způsob výuky je v tomto případě bezprostřední kontakt mezi mistrem a žákem, jde totiž o obor, který se už jen výjimečně vyučuje na některé z uměleckých škol.

Tři roky je už dost dlouhá doba, aby žák získal dobrou úroveň. Ale v tomto oboru je třeba se stále učit, říká René Tazé a dodává: *každé umělecké dílo je jedinečné, ale aby ho umělec mohl vytvořit, tak musí zvolit příslušnou techniku, umožňující jeho tvůrčí záměr realizovat.* Umění vyžaduje inteligenci, intuici a *savoir-faire*, fortel. René Tazé rád své schopnosti předává, to byl také jeden z důvodů, proč získal zmíněné jmenování - titul, jedna z jeho hlavních předností, proč se mohl přidat k průvodu čtyřiasedmdesáti *maîtres d'art*, kteří jsou od roku 1994 registrováni ve Francii. První stážista, který přišel

k René Tazému v roce 1980, je dnes už dobře zaveden v centru města *phocénne* (v Marseilli, pozn. překlad.).

René Tazé je člověk trpělivý a zcela oddaný svému řemeslu, nechce, aby zaniklo. *Ještě před deseti lety nás bylo, uměleckých knihtiskařů, asi třicet, dnes je nás sotva dvacet,* říká. Pan Tazé dobře ví, jak je nutné, aby se vyučila mladá generace, aby i ona jednou mohla předat dál toto prastaré řemeslo; také dobře ví, jak těžké je se v tomto oboru uživit, v oboru, který už není příliš žádaný, který se učí už jen na několika uměleckých školách, takže umělci si volí jiné techniky, což zákonitě vede k zániku oboru...

Ale René Tazé neztrácí naději.

Jediný žák

Cesta, která zavedla Gaëtana do tiskárny, byla poněkud klikatá. Když ale jednou večer přišel do ateliéru k *monsieur* René Tazému, bylo rozhodnuto. *Hned jak jsem otevřel těžké dřevěné dveře, okouzila mne vůně inkoustu, osvětlení, vystavená díla na oprýskaných stěnách a osobnost Reného... zcela zabraného do práce u tiskařského lisu.* Tehdy však nebylo žádné volné místo, Gaëtan musel čekat. Budiž. Bylo mu už skoro třicet let a ještě nebyl v učení. Gaëtan ale považoval čas za svého spojence. Takže čekal. Mistrovi se líbilo, jak tvrdošijně trvá na svém rozhodnutí. Nakonec se mu podařilo umístit Gaëtana do ateliéru CAP¹, profesní vzdělávání nižšího stupně, na obor umělecký truhlář.

Původně si Gaëtan vydělával na živobytí v zemědělství v rodném kraji ve Vendée, pak pracoval pro vysokou uměleckou školu v Mans, pak jako *bénévole* pro Muzeum uměleckého tisku v Nantes (Loire-Atlantique), teprve potom přišel do Paříže.

Gaëtan a René strávili rok společně; Gaëtan byl stážista a René jeho *patron de stage*. Gaëtan nespolupracuje stále jen s umělci, ale zdokonaluje se také pozorováním a vlastní přípravou. Nyní se zabývá hlavně malými formáty, naslouchá, učí se uměleckému citění, pozoruje a asistuje Renému. Nová etapa: brzy se stane jediným „žákem“ svého mistra-umělce. René Tazé dostane ročně 17 tisíc euro, vždy po třech měsících, částka bude hradit výuku, *travail de transmission*, čas a náklady na materiál...

Gaëtan dělá pokroky, je stále samostatnější. Předseda výboru uměleckých mistrů Étienne Valo k tomu říká: *umělečtí mistři jsou nositelé živé kultury, někdy*

říkáme, že jsou nehmotným národním dědictvím; tito mistři se neustále snaží o to, aby se zdokonalovali a aby své umění mohli dál předávat...

Bude Gaëtan Girard pokračovat v odkazu Renè Tazého? Nebo si otevře vlastní firmu? Jak asi naloží s uměleckým řemeslem? Všechno je možné.

Teď však Gaëtan hledá malý „job“, aby se uživil než se vyučí... Problém, ke kterému se jaksí nepřihlédlo při právní úpravě statusu *maître d'art*, umělecký mistr.

Ladislava Chateau

¹ *Certificat d'aptitude professionnelle – osvědčení profesní způsobilosti*

Pramen: Baumard, Maryline: *Dans l'atelier de maître Renè. Le Monde de L'Éducation*, 2006, č. 353, s. 48-49.

Úloha teletutorů v profesní přípravě

Úspěšnost onlinového vzdělávání závisí na kvalitě učebních programů, na organizaci a na individuálních učebních předpokladech. Zpravidla je potřebná i osobní podpora. Tu v profesní přípravě poskytují teletutoři. Profil tohoto povolání není dosud jednotně ustanoven. Kromě názvu teletutor se používají další různá označení pro tuto funkci (teledocent, onlinový instruktor, e-moderátor či facilitátor).

Zavedení e-learningu v podnikovém vzdělávání a dalším vzdělávání je stále spojeno s vysokým očekáváním, pokud jde o efektivní utváření učení. Studie však ukázaly, že nestačí poskytnout žákům¹ pouze technologii a různé učební programy. Podstatným faktorem úspěchu je podle získaných poznatků podpora žáka kvalifikovaným personálem. Ovšem otázka, jakou funkci by měl vzdělávací personál při dohlázení na onlinové učební procesy plnit a jaké by měl mít kompetence, není jednoznačně zodpovězená. Často se vychází ze zásadní funkční změny – od vyučujícího k poradci v učení a moderátorovi. Výsledky výzkumu Spolkového ústavu odborného vzdělávání, který se týkal používání e-learningu v profesní přípravě však ukazují, že to je třeba relativizovat.

Různá označení pro podpůrný personál při onlinovém učení ukazují, že funkce a úkoly personálu úzce souvisejí s danými scénáři onlinového učení.

Obvyklé formy onlinového učení a role teletutora

Empirická zkoumání ukazují, že existuje široké spektrum technicky možných variant scénářů e-learningu. V podnicích se používají kombinace různých technologií a konceptů s formami personální péče. Z důvodu analýzy byly zjištěné varianty shrnuty do tří obvyklých forem onlinového učení:

- částečně autonomní učení s učebními médii na síti;
- moderovaná učební společenství na bázi sítě;
- virtuální vyučování.

V praxi se nejvíce používají tyto formy ve smíšeném uspořádání jako tzv. *blended learning*, které se skládá z počítačového a „živého“ vzdělávání. (Viz Zpravodaj 9/2003 a 1/2005.)

Částečně autonomní učení s učebními médii na síti

Pro tuto formu učení je charakteristický vysoký podíl samoučení, malá personální podpora i jasně definovaná cílová orientace onlinové formy. Rozdíly se týkají především časového rámce: Buď se jedná o krátkodobé učební nabídky týkající se standardizovaných témat (např. příprava na zkoušky, procvičování slovní zásoby), nebo o formy, které nabízejí podniky, např. z technické a hospodářské oblasti, ty mohou trvat i několik týdnů (jsou však v podnicích méně rozšířeny).

Role teletutora se omezuje – zvláště při krátkodobějších onlinových formách – většinou na technický dohled na žáky a na správu učební nabídky.

Moderovaná učební společenství na bázi sítě

Učební proces je rovněž řízen samotnými účastníky. Na rozdíl od první formy zde hraje významnou roli komunikace. Účastníci vytvářejí společenství zaměřené na specifická témata a komunikují spolu prostřednictvím e-mailu, diskusních fór a chatu učební společnost. Členové těchto učebních společenství jsou často specialisté, kteří si vyměňují informace a zkušenosti.

Teletutor informuje zaměstnance o možnostech učebních společenství a propaguje jejich využívání. Kromě toho zajišťuje správu údajů o uživatelích, redakční úpravu obsahů a moderování fór. Neprobíhá žádná kontrola pokroku v učení, žáci si sami určují intenzitu a délku učení.

Virtuální vyučování

Učební proces je zde v podstatě řízen teletutorem. Rozlišují se různé varianty, především podle používaných komunikačních médií. Buď se používají převážně

asynchronní komunikační formy, např. e-mail a fóra, nebo převládají synchronní komunikační formy, např. chat či virtuální třídy. Když je třeba, nabízejí se doplňkově také běžné prezenční akce. Všechny tyto učební formy mají společné to, že virtuální teletutor při nich postupuje jako klasický učitel: Zadává učební cíle, ověřuje pokrok v učení, motivuje účastníky atd. Paleta témat těchto onlinových školení sahá od IT a technických témat přes cizí jazyky až po výrobní školení.

Tři úlohy teletutora

Teletutor jako průvodce a moderátor

První funkci teletutor plní převážně v učebních scénářích, ve kterých dominuje samoučení účastníků. Dohlíží na učební proces jednotlivců i učebních skupin a poskytuje jim odbornou, sociální i organizační podporu. Ve spolupráci s odborníkem se úloha teletutora může také omezit na pouhé moderování diskuse na síti.

Teletutor jako odborný instruktor

Teletutor jako zprostředkovatel znalostí má stále velký význam a tato funkce se zvláště při používání synchronních médií posiluje. Nejvýrazněji se to projevuje při práci s virtuální třídou, kde instruktor neboli odborník i moderátor působí společně. Teletutor je ve funkci odborného instruktora kompetentní především pro předávání učebních obsahů, zatímco moderátor zajišťuje bezproblémový průběh výuky.

Teletutor jako tvůrce vzdělávání s e-learningem

Těžiště této funkce spočívá mnohem více v koncepci vzdělávání, kterou teletutor vytváří na základě orientace na zákazníky, stanovení cílů plánovaného způsobu vzdělávání i podnikových rámcových podmínek. Tuto roli mnohdy plní zaměstnanci oddělení pro vzdělávání.

Kvalifikační profil teletutora

Požadavky na teletutory

Základní požadavky

- vysoká míra flexibility
- podpora žáků v technických a organizačních otázkách a v otázkách odborných obsahů
- podpora samoučení
- podpora motivace žáků

Specifické požadavky

- „komunikativní přítomnost“ a moderace učebních procesů
- virtualizace vyučování

Z analýzy forem péče při onlinovém učení vyplynulo, že k vykonávání činnosti teletutora je třeba plnit šest v rámečku uvedených požadavků. K funkci tvorby vzdělávání se přihlíželo jen částečně, protože nepatří bezprostředně k doprovodu onlinových učebních

procesů a není k činnosti teletutorů jednoznačně přirazená.

Při přesnějším pozorování se základní požadavky liší jen málo od požadavků, které jsou kladeny na tradiční pedagogy. Vzhledem ke zvláštní podmínkám onlinového učení: redukovaná forma smyslového vnímání,

mnohonásobně pocítovaná anonymita učení, nepřítomnost neverbálních komunikačních prostředků (mimika, gestikulace) nebo redukovaná možnost vyučujících kontrolovat pokrok v učení, popř. vnímat celou učební skupinu, však tyto čtyři základní požadavky získávají větší vážnost než při tradičním učení.

Vysoká míra flexibility

Teletutor musí mít jasno v tom, že metody e-learningu představují pro vyučující a žáky oproti tradičnímu vyučování velký průlom. Od teletutorů se očekává vysoká míra flexibility. Totéž platí pro pracovní dobu, protože žáci se často učí v nezvyklých hodinách.

Podpora žáků v technických, organizačních otázkách a v otázkách odborných obsahů

Nedostatek způsobilosti pro zacházení s médii u žáků vyžaduje podporu v technických a organizačních otázkách zvláště na začátku. Žákům je třeba rychle pomoci, vyskytnou-li se problémy, a podpořit je tak, aby akceptovali tuto často ještě neznámou formu učení. Po celou dobu učení zůstává konstantní význam podpory v otázkách týkajících se odborných obsahů.

Podpora samoučení

Formy e-learningu většinou tvoří fáze samoučení, které předpokládají dostatečnou míru způsobilosti k samoučení. Ta ovšem často chybí. K předním úlohám teletutora proto patří podpora schopnosti žáka samostatně se učit. Ta může mít např. podobu učení strategiím pro efektivní management času nebo časových učebních plánů, s jejichž pomocí se učení může lépe integrovat do běžného pracovního dne, popř. do soukromí.

Podpora motivace žáků

Tento požadavek úzce souvisí s oběma předchozími požadavky, neboť motivace účastníků se dá snáze udržet, je-li v případě problémů poskytnuta rychlá pomoc. Pro dobrou motivaci je důležitá i pravidelná a rychlá zpětná vazba od teletutora, např. k vypracovaným úkolům.

„Komunikativní přítomnost“ a moderace učebních procesů

Tento požadavek má značný význam u onlinových forem s virtuální třídou i při procesech informálního učení, jak se s nimi můžeme setkat v moderovaných učebních společenstvích na bázi sítě. Zde je úkolem teletutora zajištění pozitivní a konstruktivní komunikační atmosféry, dbá např. na to, aby se komunikace rozproudila a byla cíleně vedena a aby se dodržovala určitá komunikační pravidla.

Virtualizace vyučování

Druhý specifický požadavek úzce souvisí s používáním virtuální třídy, která se stále více uplatňuje ve velkých podnicích v procesech zvyšování kvalifikace. Práce teletutora v roli odborného instruktora spočívá hlavně

v tom, že učební látku poskytuje ve virtuálním prostoru. Vzhledem k omezené komunikaci je potřebná strukturovaná a detailní příprava a průběh vyučování. Rovněž je velmi důležité pravidelné a cílené dotazování účastníků tak, aby se zjišťovala účinnost učení.

Kompetence teletutora

Analýza profilu požadavků ukazuje, že teletutoři by měli disponovat širokým spektrem kompetencí. Kvalifikace pro mistra odborné výchovy nebo instruktora tvoří důležitý předpoklad pro schopnost dohlížet na učební scénáře na bázi sítě. Takto získané kompetence mají ústřední význam také pro inovativní onlinové učební formy. Kromě toho by teletutoři měli disponovat kompetencemi v oblasti informační techniky a v oboru didaktického utváření učebních procesů na bázi sítě i komunikativními kompetencemi. V těchto oblastech teletutoři potřebují vlastní zkušenosti, aby potřebné dovednosti rozvíjeli. Také by měli mít dostatečnou odbornou kompetenci.

Kompetence v informační technice (IT)

Ke kompetencím v IT patří mimo jiné ovládání hardwaru, softwaru, učebních platforem, synchronních a asynchronních komunikačních forem a přenosu dat. Pokud tyto znalosti nejsou k dispozici, teletutoři nemohou onlinové žáky podporovat v požadovaném rozsahu, což je pro akceptaci onlinového učení nutné.

Komunikativní kompetence

Stejně důležité jsou komunikativní kompetence, se kterými teletutoři mohou přinejmenším částečně kompenzovat omezení komunikace na bázi sítě. Zde jsou potřebné znalosti o možnostech a hranicích synchronních a asynchronních komunikačních procesů, dobrá vyjadřovací schopnost (písenná i ústní) a znalosti technik moderování a pravidel komunikace v sítích (tzv. *netiketa*). Teletutoři by měli kromě umění motivovat žáky disponovat ve vysoké míře schopností empatie.

Znalosti pro didaktické utváření učebních procesů na bázi sítě

Rozsah této třetí kompetenční oblasti závisí na funkci, kterou teletutor zastává. K tomu náleží znalosti nutné k podporování kompetence samoučení u žáků (mj. organizace učení, poradenství při učení), znalosti potřebné pro zpracování učebních obsahů a používání učebních médií i znalost důležitých učebních metod. Spočívá-li těžiště úkolů teletutora v koncepci onlinového vzdělávání, musí mít v této kompetenční oblasti fundované znalosti.

Odborná kompetence

Význam odborné kompetence se jistě změnil tím, že teletutor plní v učebních scénářích na bázi sítě – podle

zvolené formy – vedle role zprostředkovatele znalostí často také roli průvodce učením a moderátora. Zajišťování odborných obsahů však stále vyžaduje dostatečnou odbornou kompetenci k tomu, aby mohl ve správný čas podávat vhodné informace a rady a mohl ověřovat pokroky v učení.

Závěr

▪ Analýza učebních forem s novými médii poukazuje na dvojí vývoj: na jedné straně se posiluje samoučení a informální procesy učení, uplatňované ve virtuálních učebních společenstvích, získávají na významu. I když je v obou případech učební proces řízen dalekosáhle účastníky samotnými, teletutor při tom přebírá důležitý podpůrný úkol. Na druhé straně se dá zároveň pozorovat protichůdný vývoj. Využívání virtuálních tříd vede například k tomu, že se – zvláště ve velkých podnicích – při zvyšování kvalifikace stále více používají formy vyučování, ve kterých se výuka virtualizuje a teletutor jedná jako učitel.

▪ Na mnohonásobně přijatou změnu funkcí teletutora při onlinovém učení – od učitele k poradci v učení a moderátorovi – se musí pohlížet diferenciovaně. Neboť se stalo zřejmé, že teletutor v učebních scénářích se synchronními médii, především ve virtuální třídě, stále zaujímá roli zprostředkovatele znalostí. Zároveň stoupající význam doprovodu při učení a moderace při učení s novými médii však bezpochyby poukazuje na to, že se při e-learningu nacházíme ještě v přechodné fázi, která dlouhodobější výpovědi připouští jen omezeně. To je také zřejmé z nejasného rozdělení různých funkcí teletutora.

▪ Zkoumání provedená v rámci výzkumného projektu ukazují, že nestačí, aby osoby působící při e-learningu měly dobrou kvalifikaci. Má-li se potenciál e-learningu lépe využívat, je rovněž důležité, aby se v podnicích rozvíjela nová učební kultura, protože učení s novými médii je spojeno také s procesy změn v organizaci podniků.

Přeložila Jana Šatopletová

¹ Termín „žák“ je používán obecně pro člověka, který se vzdělává, místo označení „učící se.“

Pramen: Ulmer, Philipp: Teletutoren in der beruflichen Bildung – Lernbegleiter und Wissensvermittler. Berufsbildung in Wissenschaft und Praxis, 2005, č. 6, s. 20.

Co nového v časopisech

Journal of Vocational Education and Training	Formation Emploi
<p>Butler, Elaine – Ferrier, Fran Gender matters: perspectives on women's work and training. [<i>Genderové záležitosti: perspektivy práce a profesní přípravy žen.</i>] JVET, 58, 2006, č. 4, s. 385-391, lit. 7.</p> <p>Editorial čísla věnovaného problémům žen v odborném vzdělávání a přípravě. Všech 13 článků čísla se zabývá otázkami rovnosti šancí žen a mužů v odborném vzdělávání a na trhu práce. Autorkami editoria jsou Australanky. Pět článků se zabývá situací v Austrálii (jeden z nich problémy domorodých žen), čtyři postavením žen ve Spojeném království a po jednom článku jsou zastoupeny problémy genderové rovnosti ve vzdělávání a kariéře na Novém Zélandu, v Kanadě, v Kirgizstánu (vzdělávání žen pracujících v zemědělství) a v Německu.</p>	<p>Zune, Marc De la pénurie à la mobilité: le marché du travail des informaticiens. [<i>Od nedostatku k mobilitě: trh práce informatiků.</i>] Formation Emploi, 2006, č. 95, s. 5-24, 3 obr., lit. 51.</p> <p>Říká se, že mobilita informatiků vyplývá z nedostatku specialistů v tomto oboru a z nového tzv. nomádkého charakteru profesní kariéry. Kvalitativní longitudinální studie byla založena na analýze trhu práce a na zkoumání kariérních tras počítačových odborníků v letech 1997-2000. Výsledky osvětlují kontext spojený s těmito vzorci mobility, které jsou zakotveny na trhu práce. Jejich struktura je popsána ve světle osobních zkušeností a předkládá se logické vysvětlení pozorovaných vzorců.</p>
<p>Fournier, Christine Les besoins de formation non satisfaits des salariés au prisme des catégories sociales. [<i>Neuspokojené vzdělávací potřeby zaměstnanců z hlediska sociálních kategorií.</i>] Formation Emploi, 2006, č. 95, s. 25-39, 9 tab., lit. 12.</p> <p>Kategorie pracovníků, kteří mají nejsnadnější přístup k profesní přípravě, nejčastěji prohlašují, že jejich vzdělávací potřeby jsou neuspokojeny. Ti, kdo absolvovali profesní přípravu, nejčastěji tvrdí, že neodpovídala jejich potřebám. Většina zaměstnanců, kteří profesní přípravu neabsolvovali, má za to, že žádnou nepotřebují. Zdá se, že o vyjádření přání vzdělávat se rozhodují dva faktory: účelnost a kontext vzdělávání, které jsou různě zastoupeny v jednotlivých sociálních kategoriích.</p>	<p>Dauty, Françoise – Lemistre, Philippe Jeunes dans la fonction publique territoriale: entre gestion publique et marchande. [<i>Mladí lidé ve veřejných teritoriálních službách: mezi veřejnou a soukromou správou.</i>] Formation Emploi, 2006, č. 95, s. 41-58, 8 tab., lit. 13.</p> <p>Francouzské veřejné teritoriální (regionální, departementální a obecní) služby jsou dynamickým zaměstnavatelem. Šetření mladých lidí opouštějících vzdělávací systém ukázalo, že manažerské praktiky užívané ve službách ukazují, že tento zaměstnavatel je zčásti veřejný a zčásti soukromý. Používá se řada způsobů přijímání pro různé kategorie zaměstnanců, dává se přednost odborným diplomům a uznávají se zkušenosti získané mimo veřejný sektor. Na druhé straně se však projevuje i relativní podpora žen a lidí bez diplomu.</p>
<p>Lazuech, Gille Les cadres de l'économie sociale et solidaire: un nouvel entrepreneuriat? [<i>Manažeři v sociální a solidární ekonomice: nové podnikatelství?</i>] Formation Emploi, 2006, č. 95, s. 59-74, 2 obr., lit. 23.</p> <p>Popis oblasti „začleňování ekonomickou činností“ (<i>l'insertion par l'activité économique – IAE</i>) v Nantes a vytvoření nového typu manažera-funkcionáře. Tento nový typ manažera přispívá k dosažení společenského a institucionálního uznání nových činností a struktur, které se vynořují jako součást sociální a solidární ekonomiky. Autor používá etnografické údaje o nosných strukturách pro hnutí „začleňování ekonomickou činností“, které se začalo rozvíjet v Nantes kolem roku 2000.</p>	<p>Grangeat, Michel – Munoz, Gregory Le travail collectif des enseignants de l'éducation prioritaire. [<i>Kolektivní práce učitelů v prioritním vzdělávání.</i>] Formation Emploi, 2006, č. 95, s. 75-88, 1 tab., lit. 23.</p> <p>Nedávné změny ve francouzském vzdělávacím systému vedly k větší spolupráci a týmové práci. Účelem studie bylo zkoumat, jak se učitelům daří přizpůsobit se tomuto kolektivnímu způsobu práce. Článek popisuje kolektivní aktivity. Na základě rozhovoru s třiceti učiteli základních škol a <i>colleges</i> (žáci ve věku 6-11 a 11-15 let) autor popisuje názory a postoje učitelů. V tomto kontextu se objevují návrhy na formální a informální vzdělávání učitelů.</p>

Nové knihy v knihovně

Průcha, Jan: **Učitel. Současné poznatky o profesi.** 1. vyd. Praha, Portál 2002. 154 s. (Pedagogická praxe) ISBN 80-7178-621-7 Sg. 26133

Lékaři-foniatrici poukazují na to, že mnozí učitelé poškozují své hlasivky nadměrným zvyšováním síly hlasu nebo také nedodržováním hlasové hygieny. ... Jak uvádí foniatr M. Vohradník (2000), působí zde negativně nejen porušování hlasové hygieny (např. vlivy kouření, poměrně rozšířeného u učitelek), ale také „naprosto nedostatečná hlasová výchova pedagogů s výjimkou učitelů zpěvu, což je velkým dluhem nedávné minulosti, ale i současnosti“.

Auger, Marie-Thérèse – Boucharlat, Christiane: **Učitel a problémový žák.** Strategie pro řešení problémů s kázní a učením. 1. vyd. Praha, Portál 2005. 121 s. (Pedagogická praxe) ISBN 80-7178-907-0 Sg. 26134

Například každé čtvrtletí může učitel provést mezi svými žáky průzkum, jak jsou spokojeni se způsobem výuky. Tento přístup se inspirovane technikou označovanou jako „kruh kvality“, která se používá v oblasti byznysu.

Hradil, Zdeněk: **Lesní hospodářství.** Vývoj kvalifikačních požadavků ve skupinách příbuzných povolání. Praha, Národní ústav odborného vzdělávání 2006. 26 s. Sg. 26138

Dříve se považovalo za samozřejmé, že absolventi středních lesnických škol budou vykonávat výhradně technicko-hospodářské funkce. Nástupem nových náročnějších technologií a vznikem potřeby přímé účasti na vedení malých pracovních skupin se postupně zvyšuje podíl středoškoláků na pozicích předních dělníků, velmi často i operátorů speciálních strojů.

Langová, Lili: **Stavebnictví.** Vývoj kvalifikačních požadavků ve skupinách příbuzných povolání. Praha, Národní ústav odborného vzdělávání 2006. 52 s. Sg. 26139

I když stavebnictví absorbuje značný počet pracovníků nekvalifikovaných nebo s nižší kvalifikací, je třeba považovat kvalifikační strukturu za základní zdroj konkurenceschopnosti odvětví, který může zčásti kompenzovat i nižší úroveň kapitálového vybavení českých firem.

Szebestová, Zdeňka: **Zemědělství.** Vývoj kvalifikačních požadavků ve skupinách příbuzných povolání. Praha, Národní ústav odborného vzdělávání 2006. 31 s. Sg. 26140

Do budoucna bude kladen stále větší důraz na vzdělávání v oblasti ekologického zemědělství a rozvoje venkova, a to jak v systému školského vzdělávání, tak i v oblasti vzdělávání zemědělských podnikatelů a pedagogických pracovníků.

Trhlíková, Jana: **Pohled absolventů odborných škol na volbu oboru vzdělání, připravenost a uplatnění v praxi.** Srovnání situace absolventů SOU, SOŠ a VOŠ. Praha, Národní ústav odborného vzdělávání 2006. 37 s. Sg. 26143

K důvodům pro odchod za prací do jiného oboru patří nízké finanční ohodnocení, nevyhovující pracovní podmínky, např.

práce ve směnném provozu nebo to, že absolvent nesehnal v oboru vhodné místo nebo dostal nabídku práce z jiného oboru.

Bubíková, Milena – Hyřha, Pavel – Viceníková, Tereza: **Otázky a přístupy v celoživotním kariérovém poradenství v komparativním pohledu, aktuální témata jeho dalšího rozvoje.** Reflexe vybraných aspektů poradenských systémů v kontextu mezinárodní diskuse o roli a zaměření poradenství v oblasti podpory celoživotního učení a zaměstnatelnosti. Praha, Národní ústav odborného vzdělávání 2006. 52 s. Sg. 26142

Jednou z nejpalcivějších výzev pro služby kariérového poradenství je dnes prodlužování přechodné doby mezi ukončením vzdělání a zapojením do pracovního procesu.

Europass otevírá dveře ke studiu a práci v Evropě. Praha, Národní ústav odborného vzdělávání, Národní centrum Europass ČR 2006. 22 s. Sg. 26145

Ve všech členských státech EU existují národní centra Europassu, která veškerou činnost související s Europassem a jeho používáním koordinují, propagují jej a poskytují občanům informace a účinnou pomoc.

Anglicko-český výkladový slovník. 1. vyd. Praha, Lidové noviny 2003. 32, 1174 s., obr. příl. ISBN 80-7106-304-5 Sg. 26137

curriculum, curriculum, or curricula. 1 COUNT N In a school, college, or university, the curriculum consists of all different courses of study that are taught there. Curriculum na škole, fakultě nebo univerzitě se skládá ze všech různých studijních oborů, které se zde vyučují. studijní plán, učební osnovy. Social studies have not been added to the curriculum. 2 COUNT N A particular course of study can also be referred to as a curriculum. Konkrétní učební látka může být rovněž označena jako curriculum. učivo, rozvrh. ... our English curriculum.

Edwards, Brian – Fischer, Bidy: **Knihovny a studijní centra.** 1. vyd. Havlíčkův Brod, Krajská knihovna Vysočiny 2006. 222 s. + CD Sg. 26149

Protože na univerzitách se zadávají skupinové projekty, mnohé univerzitní knihovny se rozhodly vyhradit část svých prostor „tichým diskusím“. Tady jsou stoly samozřejmě užitečnější než studijní boxy, a to zejména stoly kulaté. ... kulaté stoly se pro diskusi hodí nejlépe a ... kruh zabraňuje vymezování teritorií. Konverzace by se měla odehrávat ve skupině, kde od sebe jednotliví účastníci nejsou navzájem vzdáleni více než 1,8 m. Větší vzdálenost nutí ke zvyšování hlasu a pocit uzavřené studijní skupiny se vytrácí.

Non-Vocational Adult Education in Europe. Executive summary of national information on Eurybase. Working document. [Neprofesní vzdělávání dospělých v Evropě. Souhrn národních informací z Eurybase. Pracovní dokument.] Brussels, Eurydice 2007. 86 s. Sg. 26150

Pedagogická evaluace '06. Sborník příspěvků z konference s mezinárodní účastí konané ve dnech 21. - 22. 9. 2006 v Malenovicích. Ostrava, Ostravská univerzita v Ostravě 2006. Přeruš. str. + CD Sg. 26153

Z obsahu: Diagnostika klimatu školy (H. Grecmanová), Nové vývojové tendence a přístupy v pedagogickém hodnocení (J. Malach), Konec nebo začátek evaluace a autoevaluace u nás? (D. Nezvalová), Autoevaluace škol (M. Pol), Pedagogická evaluace a problémy české edukační reality (J. Průcha), Hodnoty kvality a pojetí subjektivního a objektivního v hodnocení (K. Rydl).

Monitoring of regional labour markets in European states. [Monitorování trhů práce v evropských státech.] Christa Larsen, Waldemar Mathejczyk, Alfons Schmid (Eds.). München, Hampp 2007. 182 s. ISBN 978-3-86618-108-3 Sg. 26154

Uvnitř: Úlovcová, Helena – Husová, Zorka: Regional labour market monitoring in the Czech Republic. Focussed on vocational education and training.

ISBN 0-02-354351-5

Sg. 24344

The difference between social and economic attitudes is especially visible in data on young upwardly mobile professionals – yuppies. Although a minority within their baby-boom birth cohorts, yuppies have captured the attention of the media. One longitudinal study of 1965 high-school graduates found that by age forty, 15 percent met the yuppie criteria: a four-year college education, professional or managerial employment, and relatively high household income...

Boveé, Courtland L – Arens, William F.: **Contemporary advertising.** 3. vyd. Homewood, IRWIN 1989. 662 s.

ISBN 0-256-06519-5

Sg. 24350

The most obvious and most public form of competition is advertising. But does intensely competitive advertising actually result in increased or decreased competition? As we have seen, this is a tangled question with no simple answer. The fact is that heavy advertising may encourage competition in some cases and discourage it in others.

Level, Dale A. – Galle, William P.: **Managerial communications.** Homewood, IRWIN 1988. 441 s.

ISBN 0-256-03730-2

Sg. 24357

A conflict-free organization is not necessarily a desired goal. Conflict can reflect a healthy atmosphere in which all parties are actively pursuing the attainment of organizational goals.

Znovuobjevené knihy

Hess, Beth B. – Markson, Elizabeth W. – Stein, Peter J.: **Sociology.** 3. vyd. New York, Macmillan 1988. 719 s.

Zajímavé internetové adresy

Evropský rok rovných příležitostí pro všechny - 2007

V lednovém Zpravodaji jsme uváděli odkaz na stránku, která mezitím přestala existovat. Nahradila ji nová stránka věnovaná Evropskému roku rovných příležitostí pro všechny. Můžete si vybrat ze tří jazykových verzí: anglické, francouzské a německé.

http://ec.europa.eu/employment_social/eyeq

Knihovnice.cz

Pokladnice plná knih (ISBN 1802 2790)

Svět literatury vás vítá!

Na těchto stránkách najdete informace o nových i starých knihách, o spisovatelích a jejich životě, stovky recenzí, knižní novinky a knižní drby, ukázky z knih, soutěže, články a rozhovory, zábavu i poučení.

<http://www.knihovnice.cz>

Finské knihovny

Do finských knihoven se můžete podívat prostřednictvím Knihovnického zpravodaje Vysočiny, ve kterém byl uveřejněn stejnojmenný článek.

<http://kzv.kkvysociny.cz/Default.aspx?id=809>

Zpravodaj – Odborné vzdělávání v zahraničí vydává Národní ústav odborného vzdělávání, Weilova 1271/6, 102 00 Praha 10, www.nuov.cz. Redaktorka: Anna Konopásková, anna.konopaskova@nuov.cz, tel. 274 022 133, fax 274 863 380.